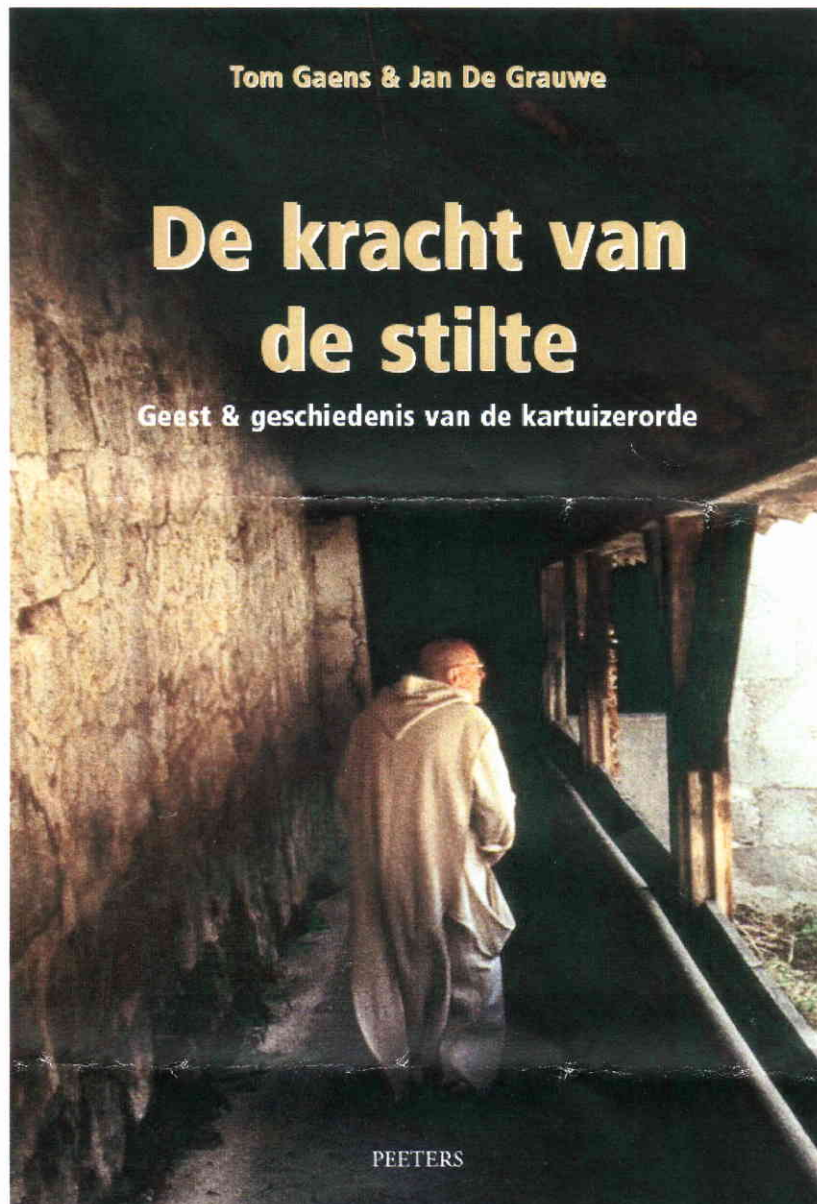

Peeters Publishers – Leuven organiseert
i.s.m. ABC Distribution

BOEKVOORSTELLING

vrijdag 25 augustus 2006
Cinema Cartoon's – Antwerpen

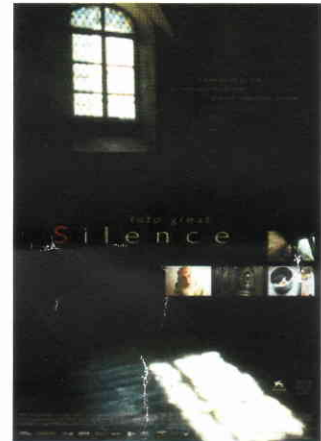

ISBN 90-429-1835-7

Programma

10u30 filmvoorstelling – Cinema Cartoon's
Into Great Silence van Philip Groening
duur: 164'
www.intogreatsilence.be

13u15 receptie – Cartoon's Cafe
presentatie van het boek
De kracht van de stilte

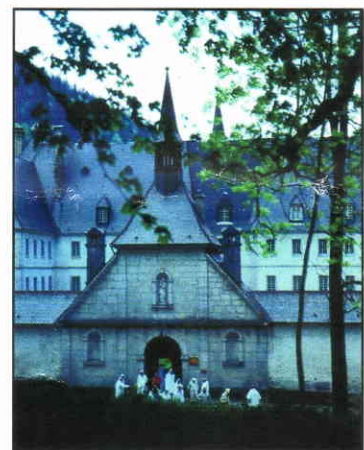
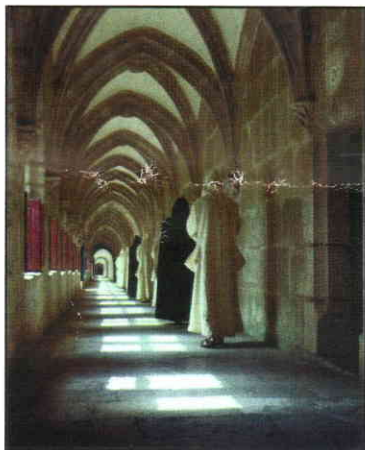

De monniken van de kartuizerorde behoren al meer dan negen eeuwen tot de meest authentieke en eigenzinnige onder de contemplatieven. Zij leven in navolging van de eerste christenen en de woestijnvaders, die de stadsdrukke en het geweld van de beschaving achter zich lieten om een leven in eenzaamheid te leiden in de woestijn van Egypte en Palestina. De kartuizers zijn contemplatieve krachtmensen, in hun kloosters spreekt de ademloze stilte.

Het verschijnen van de film *Into Great Silence* van de Duitse regisseur Philip Groening was de aanleiding tot het schrijven van een hedendaags en inleidend werk over deze monastieke orde, met referenties naar diepgaander en meer wetenschappelijk werk.

De kracht van de stilte biedt een kijk op het dagelijkse leven van de kartuizers geïllustreerd met beeldmateriaal uit de Grande Chartreuse, het moederhuis van de orde in de Franse Alpen. Verder informeert het boek over het ontstaan en de ontwikkeling van de orde en de geschiedenis van de kartuizers in de Nederlanden (1314-1796).

Sinds de verouderde uitgaves van de kartuizer Dom Benedictus Lambres (beter bekend als Benoît du Moustier) en de Nederlandse historicus Hendrik J.J. Scholtens zijn er, met uitzondering van gespecialiseerd en wetenschappelijk werk, geen Nederlandstalige boeken verschenen over deze orde.

Inhoudstafel

Deel I Ontstaan en ontwikkeling van de kartuizerorde

1. De woestijnvaders
2. Bruno van Keulen, stichter van de Chartreuse
3. De ontwikkeling van de statuten
4. Beknopte geschiedenis van de orde tot de Moderne Tijd

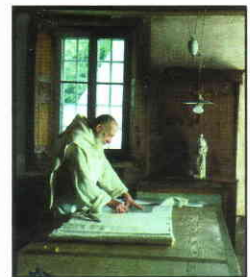
Deel II Het leven in een kartuizerklooster

1. Bouw en inrichting van een kartuis
2. Het dagelijkse leven van de kartuizers
  - 2.1. Koormonniken
  - 2.2. Broeders
  - 2.3. Kartuizerinnen of monialen
3. Organisatie en vorming
4. Kartuizerspiritualiteit
5. Boeken bij de kartuizers

Deel III Geschiedenis van de kartuizers in de Nederlanden

1. Verspreiding van de kartuizerorde in de Nederlanden
2. Beknopte geschiedenis van de kartuizers in de Nederlanden tot 1796
3. Ontwikkelingen in de 19de en 20ste eeuw

Deel IV De kartuizerorde vandaag

Achtergrondinformatie

www.cartusiana.org/stilte – persmap en cover

www.chartreux.org – officiële website van de orde

monsie.wanadoo.fr/AnalectaCartusiana – website van *Analecta Cartusiana*

www.cartusiana.org – website over de geschiedenis van de orde in de Nederlanden.

www.intogreatsilence.be & www.abc-distribution.be – website van *Into Great Silence* en ABC

Over de auteurs

Jan De Grauwe (°1929) behaalde de diploma's gezondheidsagent aan het Instituut voor de Tropische Geneeskunde te Antwerpen en licentie Romaanse filologie aan de Rijksuniversiteit Gent.

Hij werkte tot 1960 in Belgisch Congo als medisch medewerker aan de behandeling van lepra, waarover hij een standaardartikel publiceerde. Hij voltooide er een Lexicon van de Kyombe taal. Tot aan zijn pensionering doceerde hij Frans aan het Sint-Barbaracollege te Gent.

Gepassioneerd voor de geschiedenis en het spirituele leven van de kartuizers, publiceerde hij over de afgelopen veertig jaar meer dan honderd boeken en wetenschappelijke artikels.

Als expert in dit vakgebied verzorgde hij bijdragen voor o.a. de *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques*, *Monasticon Belge* en *Monasticon Cartusienne*, naast talrijke referaten op internationale congressen en colloquia.

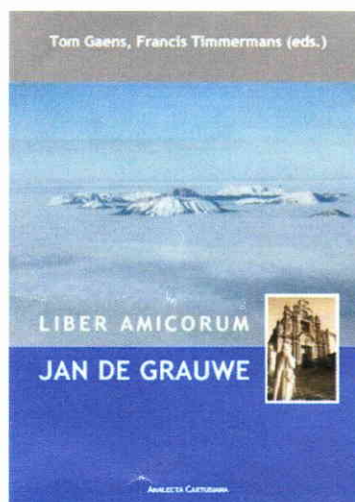
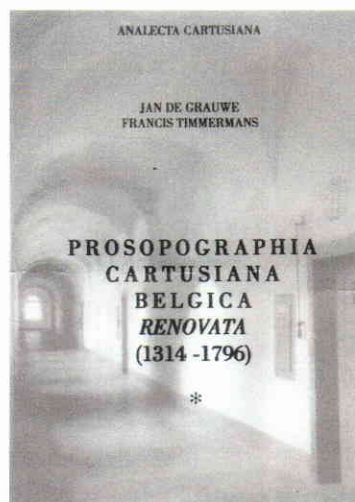
Tot zijn belangrijkste werk behoren onder meer prosopografische studies van de kartuizers en monialen in de Zuidelijke Nederlanden.

Als vriend van de orde bezocht hij op uitnodiging meerdere kartuizerkloosters.

Tom Gaens (°1973) studeerde als burgerlijk elektrotechnisch-werktuigkundig ingenieur af aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Hij is ondervoorzitter van de vzw Vrienden van het Sint-Jansbergklooster, een vereniging die waakt over het patrimonium van het voormalige kartuizerklooster Sint-Jansberg te Zelem bij Diest en er culturele activiteiten organiseert. Hij is tevens voorzitter van de werkgroep Cartusiana, een vzw in oprichting die zich tot doel stelt alle privé-archivalia m.b.t. de geschiedenis van de kartuizers in de Nederlanden te archiveren en te ontsluiten.

In 2001 organiseerde hij met Francis Timmermans te Zelem een internationaal congres over de geschiedenis en spiritualiteit van de kartuizers, waarvan de aktes in boekvorm verschenen bij Peeters te Leuven onder de titel *Magister Bruno: negen eeuwen uitstraling van de kartuizerorde*. Eveneens met Francis Timmermans publiceerde hij in 2004 een *Liber Amicorum Jan De Grauwe*, verschenen in de reeks *Analecta Cartusiana* te Salzburg.

Achtergrondinformatie

Alle hierna volgende teksten dienen enkel als achtergrondinformatie, en werden vrijelijk overgenomen uit F. Hendrickx (ed.), *De kartuizers en hun klooster te Zelem*, Tentoonstellingscatalogus, Stedelijk Museum, Diest, 1984, met toestemming van de auteur en uitgever.

De teksten reflecteren op geen enkele wijze de inhoud van het boek *De kracht van de stilte*.

Bruno, stichter van de Chartreuse

Bruno van Keulen is de stichter van de Grande Chartreuse. Het was evenwel niet zijn bedoeling een orde te stichten. Hij werd geboren in Keulen, rond het jaar 1030, en studeerde te Reims. In 1056 werd hij hoofd van de kathedraalschool te Reims. Hij oefende deze taak uit gedurende ongeveer 20 jaar. Na de dood van de aartsbisschop van Reims in 1080 werd Bruno voorgesteld om deze op te volgen. Maar Bruno weigerde, ontmoedigd door de politieke aspecten verbonden aan zo'n job. Hij wilde het openbare leven verlaten en een leven in eenzaamheid leiden. Na een mislukte poging te Sèche-Fontaine, richtte Bruno zich tot de heilige Hugo, de toenmalige bisschop van Grenoble. Tijdens de maand juli van het jaar 1084 leidde de bisschop Bruno en zes metgezellen naar het Chartreuse massief bij Grenoble. Hier ontstond de jonge kluizenaarsgemeenschap *La Chartreuse*. Begin 1090 werd Bruno naar Rome geroepen om de paus te adviseren. Niettegenstaande de belangrijke functie die hij in het Vaticaan uitoefende, werd de roep naar het contemplatieve leven in de woestijnen hem te sterk. Bruno weigerde opnieuw een aanbeding om aartsbisschop van Reggio te worden. Uiteindelijk stemde paus Urbanus II erin toe dat hij zich terugtrok in Calabrië, waar hij een nieuw klooster in La Torre stichtte. Omringd door zijn nieuwe medebroeders overleed hij er op 6 oktober 1101. Op 19 juli 1514 werd de toekenning van een feestdag voor Bruno aan de orde (nl. op 6 oktober) uitgebreid naar de hele kerk.

De *Consuetudines* en het ontstaan van de orde

Op het einde van de elfde eeuw raakten de meeste bestaande kloosterorden in moreel verval door hun overdreven rijkdom en gebrek aan geestelijk vuur en enthousiasme. Als reactie hiertegen ontstonden verschillende nieuwe stichtingen, waaronder de kartuizerorde.

Bruno's werk in de twee onafhankelijke stichtingen te *La Chartreuse* en te *La Torre* werd voortgezet door zijn medebroeders. In 1127, toen al vijf gemeenschappen de levenswijze die Bruno voorstelde hadden aangenomen, werd aan Guigo, de vijfde prior van de Grande Chartreuse, gevraagd de "Gewoonten" of *Consuetudines* op schrift te stellen. Hij deed het en deze "Gewoonten" werden de statuten van een nieuwe orde. Nauwelijks twintig jaar later waren er negen kloosters die deze statuten aannamen.

De architectuur van een kartuis

Meestal zijn kartuizerkloosters vrij groot en volgens een identiek grondplan opgetrokken. De eerste conventen waren bestemd voor twaalf monniken en tien à vijftien broeders, maar stilaan slook het aantal broeders, terwijl

het aantal monniken toenam, zodat we kloosters kregen die vierentwintig monniken konden herbergen. Kartuizerkloosters liggen ver van de bewoonde wereld en zijn vaak omgeven door bosrijke gebieden om de afzondering nog beter te waarborgen. Op bepaalde tijdstippen hebben echter ook stadskartuizen bestaan, wat ernstige problemen in verband met de eenzaamheid veroorzaakte. Een grote ingangspoort met aan weerszijde respectievelijk het gastenkwartier en de buitenkapel leidt over het voorplein naar het kleine pand of het kleine claustrum. Daaromheen liggen de kerk, de refectie, de kapittelzaal, de cel van de prior en de bibliotheek. Een trap leidt naar het broederkwartier, waar ook de cel van de procurator is. Daarachter ligt dan het grote pand of grote claustrum met de cellen van de andere monniken. Rechts of links, naargelang van de bouwmogelijkheden, bevinden zich de ateliers der broeders, waaronder de wasplaats, de smidse, de bakkerij en vroeger ook de brouwerij.

De kluis, het eigenlijke centrum van het kartuizerleven en het meest typische van een kartuis, is een huisje waarbinnen het grootste gedeelte van het leven van de monnik zich afspeelt. Beneden zijn er twee werkplaatsen en een tuin; boven bevinden zich twee kamers: de eerste heet het *Ave Maria*, omdat daar een Mariabeeldje staat waar de monnik even vóór bidt telkens hij zijn kluis binnengaat; de tweede kamer is het *cubiculum*, de eigenlijke woonplaats, waar de kartuizer een groot gedeelte van het officie bidt, waar hij eet, studeert en slaapt. De broeders, die meer handenarbeid doen dan de koormonniken, hebben maar één ruime woonkamer, waar ze bidden, lezen, eten en slapen. Het werk verrichten ze buiten hun cel in de verschillende werkplaatsen van het klooster, in de moestuin of in het bos.

Wat betekent "contemplatief leven"?

Hoe meer een leven op het geestelijke afgestemd is en elk praktische beslommering opzij laat om zich alleen op het geloof te richten, des te moeilijker is het er een beschrijving van te geven die echt toelaat deze vorm van buitenuit te begrijpen. Een auteur schreef eens over de kartuizermonniken: "Iedereen kent in zijn leven wel eens een cruciaal moment, een kritisch tijdstip waar je je realiseert dat je iets groter dan jezelf meemaakt, iets wat je overstijgt, een moment van waarheid. Zulke momenten komen opzetten bij een groot gevaar, de dood van een geliefde, of bij het aanschouwen van een prachtig kunstwerk, het beluisteren van een symfonie, door naar de sterren te kijken, of in gebed. Als we er nu in zouden slagen om die momenten vast te houden, te overpeinzen, te contempleren, dan worden die momenten uren, uren dagen, en dagen misschien zelfs jaren. Dat kan voor de gemiddelde man of vrouw moeilijk lijken, maar er zijn mannen en vrouwen geweest, en er zijn er nog steeds, die hun bestaan hebben omgezet in ganse momenten van waarheid."

Een kartuizer schreef over het contemplatieve leven: "De contemplatie is de daad van de ziel die zichzelf vergeet, die onbeweeglijk staat voor iets dat veel breder en groter is dan zijzelf

Volgens de vernieuwde statuten van de orde hebben werk en leven van de kartuizer tot doel "God zelf steeds vuriger te zoeken in de inwendige mens, Hem vlugger te vinden en Hem op een steeds volmaakter wijze te bezitten".

Dit leven wordt geregeld door het luiden van de klokken dat de dag, naar gelang van de liturgische feesten, ongeveer op de volgende wijze indeelt.

Dagindeling van een kartuizermonnik

- De kartuizermonnik staat op vóór middernacht. Nadat hij in zijn cel een gedeelte van het officie van Onze-Lieve-Vrouw gebeden heeft, gaat hij naar de kerk voor het gezamenlijke nachtofficie: metten en lauden, d.w.z. hymnen en psalmen, lezingen uit de bijbel en teksten van de kerkvaders, dit alles gezongen in een oud, ruig Gregoriaans, behalve de lezingen, die in de volkstaal gebeuren. Dit officie duurt twee à drie uren; sommige kartuizers raken nooit gewend aan de verstoring van de nacht, maar de meesten vinden het nachtofficie één van de mooiste aspecten aan het kartuizerleven.
- Hierna keert de monnik naar zijn cel terug, bidt er nog een gedeelte van het Maria-officie, warmt zich aan het kacheltje dat elke cel rijk is en gaat naar bed.
- Even na zes uur staat de monnik weer op. Hij zegt het eerste morgenofficie en bidt tot aan de conventsmis, rond acht uur. Allen nemen eraan deel, ook de broeders, voor zover hun werk dit toelaat. De priesters celebreren hun privé-mis op een ogenblik dat het hun, geestelijk, het beste uitkomt: de ene zal het doen juist voor of juist na het nachtofficie, een andere na de vespers, weer een andere aansluitend bij de conventsmis. Voor eenzaten is immers een bepaalde vrijheid in hun geestelijk leven wenselijk.
- Terug in zijn cel, brengt de monnik de voormiddag door met lezen, studie en handenarbeid. Ieder (uitgezonderd de novicen) mag dit doen naar eigen believen.
- Rond het middaguur gebruikt de monnik zijn maaltijd alleen bij het raam van zijn cel.

- Na de middag gaat zijn leven verder zoals 's ochtends, maar nu ligt de klemtoon meer op handenarbeid.
- Om 16 uur verzamelen allen zich weer in de kerk voor de vespers, het dank- en lofgebed waarin de hele dag aan God wordt aangeboden.
- Daarna gaat de monnik terug naar zijn cel om er het einde van de dag in studie en meditatieve oefeningen door te brengen.
- Een zeer sober avondmaal onderbreekt nog even deze bezigheden, die besloten worden met een laatste meditatie en de completen of het officieel liturgisch avondgebed.
- Rond 20 uur volgt de eerste nachtrust tot 24 uur en dan begint de dag van de kartuizer opnieuw, jaar in jaar uit.

Wie waren de woestijnvaders?

Om de levenswijze van de kartuizers te begrijpen, is het belangrijk terug te grijpen naar de wortels van het christendom in het Midden Oosten, in de eerste eeuwen van onze jaartelling. Daar speelden zich de oude verhalen van de eerste christenen zich af, waarin duizenden mannen en vrouwen huizen en dorpen verlieten, niet enkel omdat ze onderdrukt en vervolgd werden, maar ook om de bijbelse voorbeelden van Abraham, Moses en Johannes de Doper te volgen, om desnoods als martelaren te sterven, en (letterlijk én figuurlijk) de woestijn in te trekken.

Een aantal van de vroege christenen, die zich als kluizenaars terugtrokken in de woestijn van Egypte en Palestina en hun leven geheel aan de geest te wijden, zijn gekend als de woestijnvaders. Vele woestijnvaders beoefenden een gebed zonder woorden, contemplerden God in stilte en eenzaamheid. Uit hun geschriften blijkt een bijzondere mystieke spiritualiteit.

Op elk ogenblik van de dag, wat hij ook doet, steeds heeft de monnik het oude ideaal van de woestijnvaders, voor ogen, dat in de kartuizertraditie is opgenomen. Dat leven lijkt erg monotoon en nochtans zeggen de vernieuwde statuten in navolging van de heilige Bruno: "Welke rust, welke goddelijke vreugde brengen de eenzaamheid en de stilte van de woestijn niet aan hen die ervan houden! Dat weten alleen zij die er de ervaring van hebben opgedaan". Negen eeuwen lang hebben de kartuizers niet opgehouden diezelfde mening te verkondigen.

"Strengste orde" in de kerk?

De kartuizers worden niet graag aangeduid als leden van de "strengste orde" in de rooms-katholieke kerk. Volgens hen verbergt de schijnbare eenvormigheid van hun dagelijkse leven en van hun keuze om in een kloosterslot "opgesloten" te zijn, in feite een grote vrijheid. Bij de kartuizers bestaat er geen officieel opgelegde "school" van spiritualiteit zoals bij andere kloosterorden. De rijkdom van de statuten biedt de mogelijkheid om via verschillende opties het leven in te vullen.

Hoe wordt men kartuizer?

Ongeveer 80% van de mensen die zich aanbieden als "novicen" bij de orde zal uiteindelijk geen kartuizer worden. De duur van de periode als novice is lang: terwijl in de meeste ordes men rekent in orde van maanden, kan het bij de kartuizers meer dan 7 jaar duren.

Voor een koormonnik:

- minimum drie maanden postulaat (gewoonlijk na voorbereidende retraites)
- twee jaar noviciaat
- de "kleine professie" of tijdelijke geloften voor drie à vier jaar (gedurende deze periode is de jonge monnik nog gebonden aan het noviciaat)
- hierna worden de tijdelijke geloften voor twee jaar vernieuwd, maar nu leeft de novice samen met de andere monniken, die hun plechtige geloften reeds hebben afgelegd
- na deze periode van 7 jaar, beslissen de overige monniken of de definitieve en plechtige geloften mogen volgen.

Oorspronkelijk bestond er geen novicenmeester, maar iedere beginneling kreeg een oudere monnik toegewezen, die de door hem geschonken vorming aan de mogelijkheden van de kandidaat aanpaste. Stilaan hebben de eeuwen een homogene geesteshouding en een traditie voor het inwendig leven gecreëerd. Van bij zijn intrede is de monnik eenzaam en enigszins overgeleverd aan zijn eigen keus: hij heeft dus hulp, bescherming en richtlijnen nodig van ervaren monniken.

Eén van de meest moeilijke elementen van het kartuizerleven is de eenzaamheid. Dit punt is de beste toetssteen om de roeping van de beginnelingen na te gaan. De uitwendige eenzaamheid wordt gerealiseerd door het slot om het leven in de cel. De eisen ervan zijn streng want ze leggen een bijna volledige afzondering van de wereld

op met, in het klooster, een strikt gereglementeerde stilte. Dat alles heeft slechts tot doel de inwendige eenzaamheid te bevorderen. De kartuizer probeert zijn geest zo ver mogelijk verwijderd te houden van alles wat niet ten dienst staat van de essentie van zijn kartuizerleven.

De eerste opsteller van de kartuizerstatuten, Guigo, vijfde prior van La Chartreuse, schrijft: "Dat uw hart niet verontrust worde en geen vrees koestere; hier is de ware rust. Hij geniet ervan die zich niet laat afleiden noch dwingen. Hij heeft zichzelf in handen en bewaart zichzelf in zijn eigen macht".

Het leven in gemeenschap

Bij de kartuizers probeert men een evenwicht te bereiken tussen eremitisme (leven in eenzaamheid) en cenobitisme (leven in gemeenschap).

De zeer sober gehouden liturgie is de bron en het centrum van het gemeenschapsaspect in het kartuizerleven. Driemaal per dag komen de monniken samen in de kerk; 's zondags zingen ze er ook de andere kleine officies. Dagelijks wijdt de monnik vijf à zes uren aan het liturgisch gebed.

De *lectio divina*, het lezen van geestelijke teksten, neemt ook bij de kartuizers een grote plaats in. De bibliotheek van een kartuis heeft dan ook een belangrijke functie. De lectuur heeft op de eerste plaats de bedoeling "wijze" mensen te vormen en niet zozeer erudieten of geleerden.

Een kartuizermonnik staat vaak onder grote psychologische druk. Daarom zijn er momenten van ontspanning voorzien, dagelijks bij de handenarbeid, 's zondags tijdens een korte recreatie na het gezamenlijk middagmaal en de maandagnamiddag tijdens een grote wandeling, het *spatiamentum*, waaraan allen deelnemen. Deze momenten van ontspanning blijven natuurlijk in de lijn van de gekozen roeping: geen "nutteloze" gesprekken, geen "nutteloze" bezoeken.

Het evenwicht van een kartuizerleven bestaat dus uit gebed, studie, werk en ontspanning.

Ascetisch leven

Het monastieke leven is van oudsher gekenmerkt door een strenge ascese, d.i. een geheel van vrijwillig opgenomen verstervingen. De belangrijkste elementen van deze ascese zijn het onderbreken van de nachtrust en de eenzaamheid. De kartuizers eten geen vlees, en daarnaast is er ook het vasten. Advent en Veertigdagentijd bewaren in de kartuizerkloosters hun boete-aspect. Elke vrijdag is er ook een strenge vasten: meestal eten de monniken dan alleen brood en een beetje zout en drinken ze slechts water. Wel wordt er rekening gehouden met de constitutie van het individu bij het bepalen van deze praktijken.

Handenarbeid

Handenarbeid voorziet in de behoeften van het klooster, maar speelt nog een andere rol: zorgen voor ascese en evenwicht. Contemplatie alleen zou immers veel te veel vergen van de psyche. Maar gezamenlijke arbeid buiten de cel zou de zo begeerde eenzaamheid in de weg staan, en daarom wordt er gezocht naar een soort werk dat in de cel kan gedaan worden. Vroeger was dat het kopiëren van handschriften, nu zijn het allerlei ambachtelijke werken, zoals het vervaardigen van iconen, het boekbinden en het beeldhouwen. Meer intellectueel gerichte monniken mogen geestesarbeid verrichten, maar zoeken best geen echte eruditie of wetenschappelijk werk, omdat de eenzaamheid ze belet opzoekingen buiten hun klooster te doen. De broeders werken in de smids of in de bakkerij, of verrichten timmer- of metselwerk; dit alles gebeurt in functie van de levensbehoeften van het convent. Zo kan het klooster onafhankelijk van de wereld leven – nu echter minder dan vroeger, toen elke priorij, elke abdij in feite in een gesloten economisch systeem leefde.

Plaats van de kartuizers in de rooms-katholieke kerk

Wat is de betekenis van de kartuizers in en voor Kerk en wereld? Is hun materiële plaats zeer klein (nu ongeveer 450 leden!), toch is hun geestelijke waarde erg belangrijk. Pius XI heeft in de bulle "Umbratilem" het belang van het contemplatief leven onderstreept. In Vaticanum II wordt uitdrukkelijk over de waarde van deze levensvorm gesproken. Paulus VI en, recent, Johannes Paulus II spreken in dezelfde zin. Ook de vernieuwde statuten van de kartuizerorde handelen over dit leven waarin de monniken "gescheiden van allen, toch met allen verenigd zijn". Heel hun leven is erop gericht het kloppende hart van de kerk te zijn.

Verspreiding van de kartuizers in de Nederlanden

Meestal is het zo dat een edele of rijke burger een plaats schonk waarop de nieuwe stichting kon gebeuren. Waarom deed hij zo iets? De kartuizerorde had in de 14de eeuw reeds de faam de strengste kloosterorde te zijn. Vele heren vroegen dan ook aan deze orde monniken te zenden om een nieuw klooster te beginnen, want deze

heren wilden "beroepsbidders" hebben om voor hen, hun voor- en nazaten te bidden. Ze hadden vaak ook wel het een en ander uit te boeten en daarom deden ze die schenkingen. Ze moesten ervoor zorgen dat er een goed terrein ter beschikking van de nieuwe gemeenschap werd gesteld, maar ook dat er voldoende middelen aanwezig waren om het bestaan van de in het leven geroepen kartuis te verzekeren. Daarvoor werd er vaak verder beroep gedaan op andere weldoeners om te voorzien in de levensnoodzakelijkheden van het nieuwe klooster. Als de beslissing tot stichten gevallen was, zocht de edelman of rijke burger een kartuis die bereid was monniken af te staan. De prior van dit aangezochte klooster vroeg dan de toestemming van het generaal kapittel, die de stichting toeliet als aan alle voorwaarden was voldaan. Uit verschillende kloosters kwamen de eerste monniken, de *initiatores*, om te starten.

Valenciennes en Sint-Omaars, twee steden uit Frans-Vlaanderen, hadden een kartuis resp. in 1288 en 1298 opgericht. Van daaruit kwamen de monniken de eerste stichtingen in de Zuidelijke Nederlanden tot stand brengen. In chronologische orde werden hierna de volgende 22 kartuizerkloosters gesticht in de Lage Landen: Herne, Sint-Kruis (nadien binnen de stad Brugge), 't Kiel (nadien Lier), Zelem, Sint-Martens-Lierde, Gent, Arnhem, Geertruidenberg, Sint-Andries (nadien binnen de stad Brugge), Luik, Roermond, Chercq, Utrecht, Amsterdam, Noordgouwe, Scheut (nadien Brussel), Vught, Delft, Kampen, Leuven, Nieuwpoort en Antwerpen.

Het einde van de kartuizerorde in de Lage Landen kwam in het Noorden vroeger dan in het Zuiden. In de Noordelijke Nederlanden verdwenen de kartuizers tussen 1572-1585 onder de kracht van de protestantisering. Nochtans maakten twee kartuizerkloosters hierop een uitzondering. De kartuizers bij 's Hertogenbosch konden zich elders in de stad tot 1623 handhaven; nadien verhuisden ze naar het refugehuis van hun Lierse (ex-Kielse) confraters te Antwerpen, waar ze met dezen in 1625 tot een nieuwe stichting zijn gekomen. Het Roermondse kartuizerklooster was, ondanks de gruwelmoorden die op zijn bewoners in 1572 door de hervormingsgezinden werden gepleegd, overeind gebleven – van 1637 tot 1814 ressorteerde Roermond immers, met enige uitzondering, politiek onder het Zuiden. In 1783 hief Jozef II de kartuis van Roermond, dat dan onder Oostenrijks bewind viel, samen met de andere kloosters in de Oostenrijkse Nederlanden op. Het kartuizerklooster van Zelem en dat van Luik behoorden evenwel tot het prinsbisdom Luik; hier werden pas in 1796 na de Franse annexatie van onze gewesten de religieuze instellingen opgeheven. Onder de in 1783 afgeschafte kartuizen waren er enkele, zoals de conventen te Herne, Brugge (Sint-Anna-ter-Woestijne), Gent, Brussel (Oud-Scheut) en Antwerpen (Sint-Sophia), die in 1790 na de dood van de Oostenrijkse keizer een poging tot herstel waagden; maar zij mislukten uiteindelijk in hun opzet onder de Franse heerschappij in 1794/96.

Vermelden we nog dat in de 20ste eeuw nog kortstondig kartuizers in onze gewesten hebben geleefd, in Burdinne, Zepperen, en Doornik. In de eerste helft van de 20ste eeuw werd er tenslotte in Nederland nog geprobeerd – echter zonder succes – een nieuwe kartuis te stichten.

De kartuizerorde vandaag

De orde telt vandaag 19 mannenkloosters en 6 vrouwenkloosters:

Frankrijk

- Grande Chartreuse (Isère) – kartuizers
- Chartreuse de Portes (Ain) – kartuizers
- Chartreuse de Montrieux (Var) – kartuizers
- Chartreuse de Séguinac (Loiret) – *Maison St. Bruno* voor leken
- Chartreuse de Nonenque (Aveyron) – kartuizerinnen
- Chartreuse Notre Dame (Alpes de Haute Provence) – kartuizerinnen

Zwitserland

- Chartreuse de la Valsainte – kartuizers

Spanje

- Cartuja de Aula Dei (Zaragoza) – kartuizers
- Cartuja de Miraflores (Burgos) – kartuizers
- Cartoixa de Montalegre (Barcelona) – kartuizers
- Cartuja de Porta Coeli (Valencia) – kartuizers
- Cartuja Santa Maria de Benifaçà – kartuizerinnen

Portugal

- Cartuxa de Scala Coeli (Evora) – kartuizers

Italië

- Certosa di Farneta (LU) – kartuizers
- Certosa de Serra San Bruno (VV) – kartuizers
- Certosa de Vedana (BL) – kartuizerinnen
- Certosa della Trinita (SV) – kartuizerinnen

Groot-Brittanië

- St Hugh's Charterhouse (Parkminster) – kartuizers

Duitsland

- Kartause Marienau – kartuizers

Slovenië

- Kartuzija Pleterje – kartuizers

VS

- Charterhouse of the Transfiguration (Vermont) – kartuizers

Brazilië

- Mosteiro N.S. Medianeira (RS) – kartuizers

Argentinië

- Cartuja de San José – kartuizers

Zuid-Korea

- Notre Dame de Corée – kartuizers
- Annonciation – kartuizerinnen